

Örsnäs

Den gamla gården med de många minnena – dess ägare två döttrar till bondehövdingen Sven Nilsson i Österslöv

Gömd mellan åsarna och rätt långt från allfarväg inom norra delen av Vånga socken ligger Örsnäs. Namnet ger oss anledning att tro att gården eller gårdarna, ty de äro numera två, ligga på ett näs. Detta är dock inte förhållandet numera, men ägorna sträcka sig ut på ett av Immelsjöns många näs. Den fornnordiska förstavelsen Ör – grus, sandstrand – antyder att bygden är gammal.

Gårdarna äro, som jag nämnde, två. Jag vill gärna kalla dem gamla och nya Örsnäs, ty lika ny och modärn, som den ena är till sitt byggnadssätt, lika gammal och sällsynt till sin typ är den andra.

Det är en gammal intressant släktgård denna sistnämnda, som under århundraden gått i arv inom samma släkt, om ej från far till son, så från far till dotter, svärson eller någon nära anhörig inom släkten.

Den gamla knuttimrade boningslängan lockar gärna till besök. Vi stiga in genom den låga dörren och hälsas hjärtligt välkomna av gårdens ägare. Tillåt mig presentera: Kerstin och Elna Svensson, döttrar till den välkände bondehövdingen Sven Nilsson från Österslöv.

En underlig gammalstämning slår emot en vid inträdet i stugan, man tycker sig nästan förflyttad till en av Skansens många stugor, dock med undantag av att allt här verkar så levande.

Stugan är en särtyp av ryggåsstuga men innertak vilande på trenne längsgående bjälkar samt yttre långväggarna. Den har ännu ungefär samma utseende, som när Nils Olsson och Sissa Olsdotter år 1793 läto uppföra den. Deras initialer

och årtalet äro inskrivna i den bjälke, som vid ena sidan uppbär skorstensmuren. Väggar och tak äro omålade och vitskurade. Vid högtiderna prydas de senare av gamla vävda bonader. För övrigt äro väggarna i såväl helg som söcken prydda med mycket väl utförda blyertsteckningar av kungliga personer, utförda av ingen mindre än Sven Nilsson själv. Den ursprungligen öppna härden finns ännu kvar, men är genom en under senare tid uppförd brädvägg skild från stugan, som nu uppvärms av en sättugn, en s.k. Simsonugn. Möbler och husgeråd äro nästan helt av gammalt datum. Vi finna här Sven Nilssons skrivbord, ett bokskåp rymmer den del av hans bibliotek, som ej hamnade på Ovesholms slott.

Inom parentes vill jag nämna, att biblioteket ingalunda står obegagnat. Systrarna äro nämligen intresserade av litteratur och ej minst av poesi. Sånger och berättelser från bygden ha de också i gott minne, och det är ej att undra på att de beklaga, att poesin flytt från gårdarna här uppe också. Där förr sagoerätande och sång ljud vid spinnrockssurr under de långa vinterkvällarna, där är nu mestadels tyst och "tråkigheten på landsbygden" har kommit istället.

Samtalet om "gammalt och fornt" är snart igång. Föremålen i stugan beskådas, och ännu mer plockas fram och bäres in, när man märker intresset hos de besökande. Man står rent förvånad inför allt det gamla, som här finnes; kläder, smycken, vävnader och husgerådssaker. Kanske ännu mer förvånande är att alla dessa föremål ej äro uppbragta genom inköp har och var i bygden, utan är idel släktminnen. Vart och ett föremål har tillhört någon inom slakten; här finnas fästmögåvor, brud- och brudgumsgåvor från den obligatoriska psalmboken med silverbeslagen till den förgyllda vigselringen, broderade brudgumskjortor och färgrika huvuddukar ej att förglömma.

Bländvita damastdukar och servetter, vartill råmaterial hämtats från gårdens egna linodlingar, vittna om stor flit och konstnärsskicklighet.

Det ej minst intressanta på Örsnäs är Sven Nilssons efterlämnade papper. Vi få se några av hans första ritböcker, som visa de gryende anlagen på teckningens område. En bok innehåller början till hans memoarer jämte en del skaldeförsök; det är mest hyllningsdikter och reflexioner över tidens problem. Jag kan ej underlåta att citera några verser ur en dikt, "Tiden":

"Så ljuvligt smaka icke gudars nektar
Som Frihet, när av frihetstörst man smäktar.
Den törsten just begynner folken få,
Och utav den skall ingen illa må.
Så drick, du goda folk, så drick av ljuset!
Och vältra se'n det ruttna ner i gruset!
Det stått för länge redan, tycker jag!"

Det är frihet och upplysning han unnar sitt folk, och för dessa saker stred han också som en man.

Bondehövdingens brevsamling innehåller mycket av intresse, särskilt från striderna vid indelningsverkets och grundskatternas avskaffande och den allmänna värnpliktens införande. Man finner, att det ej var utan skäl, man gav honom hederstiteln, "generalen från Österslöv". Av mycket stort värde är Sven Nilssons porträttsamling, med säkerhet över 200 porträtt, vart och ett med egenhändig namnteckning. Det är en samling av 1800-talets mest bemärkta svenskar

inom både politikens, vetenskapens och litteraturens områden. Att Karl XV:s porträtt finns där behöver väl ej omtalas. Jag vill dessutom nämna några i högen: professorerna A. E. Nordenskiöld och J. G. Agardh, Svea rikets ärkebiskop Anton Nikolaus Sundberg, ”kollegan” Sven Lagerberg, gemenligen kallad ”general Sven”, Aftonbladets grundläggare L. J. Hierta, Gunnar Wennerberg, August Blanche, Göteborgs Handelstidnings redaktör S. Höglund.

Ett album upptager bönderna från den sista ståndsriksdagen. Det är säkra och utpräglade bondetyper. Ett fåtal bära nationaldräkt, för övrigt är den hemsydda vadmalsträkten dominerande.

Bland andra gamla goda seder, som leva kvar på Örsnäs, är också gästfriheten. Vi sitta snart bänkade runt kaffebordet och serveras den doftande mockan ur en sällsynt vacker silverkanna, en skänk från Ivetofta församling till deras nämndeman Sven Nilsson, då han flyttade till Österslöv.

Samtalet glider småningom in på gårdens historia. Bouppteckningar tillbaka till 1700-talets början ge oss goda föreställningar om dåtida lantushållning och ekonomi på samma gång som de äro en riklig källa till gårdens och släktens historia. Det var 1869, som Örsnäs i sin helhet kom i Sven Nilssons ägo. Hans dotter Kerstin, som då var sjuttonårig, flyttade så hit för att styra och ställa på gården. Det var ingen lätt uppgift vid så unga år, men Sven Nilssons barn hade nog fått lära både att förestå ett arbete, och att själv utföra det, om så erfordrades. Roligt var det dock ej alltid, inte minst under tider, då den Rosdalska tjuvligan titt och ofta gjorde påhälsning i gårdarna här uppe.

Ensam kändes det också att i den åldern flytta från föräldrar och vänner i Österslöv. ”Mest saknade jag dock”, säger Kerstin, ”klockringningen. Det kändes så avlägset och tomt att ej få höra kyrkklockorna, och det var svårt att få in den rätta helgdagsstämningen utan dessa”. Gavs tillfälle och väglaget tillät var det därför att på lördagskvällen efter veckans slit och mångahanda bekymmer traska den 2 mil långa vägen till Österslöv. Sommarmånaderna tillbragte Sven Nilsson gärna på Örsnäs. Det kändes så skönt att få vila ut i ensamheten där, tyckte han.

Vid Sven Nilssons död inköpte så hans son Ola Örsnäs, och 1886 övertog Kerstin som självägande bonde den östra hälften av hemmanet. Det blev måhända ännu mer bekymmersamt nu. Nya ekonomibyggnader måste uppföras vid den ursprungliga gamla ryggåstugan. Lantbruksprodukterna stodo i lågt pris, och skogen, som runt gården stod tät och vacker, hade, på det då avlägsna hemmanet föga värde. Inte var det därför alltid råd att hålla dräng. System Elna, som nu också flyttade hit fick biträda vid gårdens skötsel, och inte var det i de dagarna sällsynt att se någon av systrarna följa hästarna vid sädens nedmyllande och ej heller att se dem med lien avmeja den mogna skörden.

Fastän de båda systrarna nått över de 70 åren, sköta de ännu tidvis själva gården, och ändock hinna de med en eller flera vävar under årets lopp. Man hör dem dock sällan klaga över trötthet. Det ungdomliga sinnet och den friska humor, som de i så rik grad äga, komma dem att glömma trötthet och bekymmer, om några sådana finnas, och gör att man i deras sällskap varken tänker på deras grå hår eller 70 år.